

ƏBU SƏİD DÖVRÜNDƏ ELXANI-MƏMLÜK MÜNASİBƏTLƏRİ

GÜNAY BAXŞƏLİYEVƏ

Bakı Dövlət Universitetinin

"Qədim dünya və orta əsrlər tarixi"

üzrə II kurs magistrantı

E-mail: gunay002001@gmail.com

Giriş

XIV əsrin əvvəllərində Hülakular dövlətinin Misir Məmlük türk dövləti ilə qarşılıqlı əlaqələrində yeni xətlə inkişaf müşahidə olunurdu. Elxanilər dövlətinin daxili tənəzzülü başladığı şəraitdə uğurlu xarici siyasətə ehtiyacı var idi. Elxani-Məmlük münasibətlərinin daha çox hərbi deyil, diplomatik cəhətdə inkişafı Sultan Əbu Səid və Nəsir Məhəmməd dövründə başladı. Bəhs etdiyimiz dövrdə xristian qüvvələrin və Qızıl Orda ulusunun müdaxilələrinə baxmayaraq, dövlətlərarası münasibətlərdə daha çox dostluq əlaqələri üstün mövqə tutdu. Burada qiymətli hədiyyələr və xoşniyyətli məktublarnın mühüm rol oynadığı elçilik fəaliyyətləri ön plana çıxdı. Məqsəd hər iki islam dövləti arasında sülhə nail olmaq idi. Bu istiqamətdə əhəmiyyətli addımlar atılmağa başlandı. Bu məqalədə məqsədimiz məhz Sultan Əbu Səid dövründə iki dövlət arasında qarşılıqlı əlaqələrdə baş verən dəyişikliklərə aydınlıq gətirməkdir.

1. Əbu Səidin Elxani dövlətində hakimiyyətə gəlməsi və Məmlük dövləti ilə münasibətlərdə gərginliyin aradan qalxması

Elxanilər dövlətində Olcaytu xandan sonra hakimiyyətə 1316-cı ildə oğlu Əbu Səid gəldi. Azyaşlı hökmdarın taxta oturması Əmir Çoban və oğullarının dövlət idarəçiliyində önə çıxmasına şərait yaratdı.¹ Bertold Şpuler Çobanın Elxanilərdə hökmdar olmayıb, elçi qəbulu və elçi göndərilməsi səlahiyyətinə sahib olan tək əmir olduğundan bəhs edir [8, s.132]. Əbu Səid (1316-1335) hələ Məhəmməd Xudabəndənin dövründə sünni məzhəbini seçərək İslam dininin yayılması üçün çalışmışdı [12, s.63]. Baxmayaraq ki, özü müsəlman idi, amma onun dövründə dini azlıqlar təhlükəsiz şəraitdə yaşayırdılar. Hülakular dövlətində müxtəlif dinlərə ibadət edən insanlar yaşamış, Sultan Əbu Səidin dövründə onlara daha çox tolerant münasibət bəslənilmişdir. Hakimiyyətdə olduğu dövrdə yalnız bir dəfə qərəzli ruhanilərin təsirinə məruz qalaraq ölkədə bir neçə kilsənin bağlan-

ması haqqında fərman vermişdir [15, s.44].

Gənc hökmdarın hakimiyyətinin ilk illəri Məmlüklər, Çağataylar və Qızıl Orda dövlətləri ilə aparılan mübarizələrlə keçmişdir. Xarici hücumlarla yanaşı, ölkə daxilində iğtişaşların da baş verməsi sultanı çətin vəziyyətə salmışdı. Xorasanda şahzadə Yasavurun üsyanını yatıran Elxani hökmdarı, həm Qızıl Orda xanı Özbəyin, həm də Misir və Şam qonşularının hücumlarına məruz qalmışdı [7, s.133]. Qızıl Orda və Çağatayların hücumlarının qarşısının alınmasında Əmir Çobanın müstəsna xidmətləri olmuşdur. Lakin onun döyüşdən qaçan monqol bəylərini sərt şəkildə cəzalandırması bəylərlə Əmir Çoban arasında qarşıdurmaya səbəb olmuşdur. Narazı əmirlərlə vuruşan Əbu Səid cəsurluğuna görə "Bahadır" ləqəbi almışdır [3, s.21].

Qızıl Orda xanları ilə mübarizə Elxanilər dövlətinin Misir Məmlükləri ilə münasibətlərinə, eləcə də Əbu Səidin səltənətinə ciddi təsir göstərirdi. Baş vermiş iğtişaşları yatıran Elxani hökmdarının dövründə Hülakular dövlətinin hərbi, həmçinin siyasi vəziyyəti pozulmuşdur [4, s.109]. Beşinci monqol ulusunda siyasi və iqtisadi tənəzzül, Çobani ağalığından narazı olan qüvvələrin hakimiyyətə qarşı çıxışları Elxanilər dövlətinin tənəzzülünün başladığını göstərirdi. Əbu Səid 1328-ci ildə Əmir Çobanı öldürdükdən sonra onun tərəfdarlarını ölkənin idarəsindən uzaqlaşdırsa da, yenidən yerli feodalların təsirinə düşdü [6, s.25-27]. Baxmayaraq ki, dövlətin daxili vəziyyəti gərgin idi, ancaq xarici siyasət xətti bir qədər fərqli istiqamətdə aparılmışdır.

Sultan Əbu Səid hakimiyyəti dövründə Elxani-Məmlük münasibətlərində yeni bir dövr başlamışdır. Belə ki, o, hər iki dövlət arasında atasının gərginləşdirdiyi münasibətləri yaxşılaşdırmaq istiqamətində addımlar atdı. Sultan Əbu Səid Bahadır dövründə Məmlük dövləti ilə ilk diplomatik münasibətlər Sultan Əbu Səid, vəzir Əli şah, Əmir Çoban və digər əmirilər adına yazılan məktubla başladı. 1317-ci ildə dəyərli hədiyyələrlə birgə göndə-

1. Çobanilər sulduzilərindən nəsindən olublar. Orta Asiyanın köçəri qəbilələrindən olan sulduzilər Azərbaycan Hülaku xanın hərbi yürüşləri zamanı gəlmişlər.

rilən məktubda Elxanilər dövlətinin sülh tərəfdarı olduğu qeyd edilmişdir. Görünür, bu addımın atılmasında məmlüklərin Malatya və Diyarbəkəre etdikləri yürüşlərin, həmçinin Hülakular dövlətinin daxili siyasətindən irəli gələn məsələlərin də əhəmiyyətli təsiri olmuşdur [10, s.250]. Sultan elçiləri qiymətli hədiyyələrlə göndərmişdir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, həmin elçi Məmlük Sultanı Nəsir Məhəmmədin şəxsi taciri olmuşdur [8, s.132]. Digər tərəfdən, Məkkədə Humeyranın və Həcc yolunda ərəblərin fəaliyyəti, sui-qəsdçi fədailərin Qara Sunquru öldürmək üçün göndərilməsi hər iki dövlət arasındakı münasibətləri gərginləşdirməsə də, Əmir Çobanın qəzəblənməsinə səbəb olmuşdur. Hətta Şam İsmaili fədailərinin göndərilməsi ölkədə narazılıqla qarşılanmış, bu səbəbdən ordu da iki dövlət arasında sülh sazişinin hazırlanması üçün Misirdən gələn elçinin qətlə yetirilməsini istəmiş, ancaq Əli Şah buna mane olmuşdur [14, s.346-348].

1320-ci ildə Məmlük sultanı ilə Qızıl Orda xanı Özbəyin qızı Toluniyə xatunun evliliyi Misir-Qızıl Orda münasibətlərini möhkəmləndirmişdir [8, s.134]. Özbək xanın İslam dinini qəbul etməsi, qarşılıqlı elçilik fəaliyyətləri, niğah diplomatiyası kimi amillər Misirin Qızıl Orda dövləti ilə əlaqələrinin inkişaf etdiyini göstərirdi. Hülakular dövləti ilə hərbi-siyasi əlaqələrə malik olan hər iki ölkənin müttəfiqliyi uğurlu olmuşdur. Bunun ən bariz nümunəsi Sultan Əbu Səidin ölümündən sonra Elxanilər dövlətinin süqutu idi [8, s.327-331]. Eyni zamanda, məmlüklərin Qızıl Orda xanlığı ilə qurduğu ittifaqlar elxanilərə qarşı qazanılan böyük zəfərlərdə əhəmiyyətli yer tutmuşdur. Burada niğah diplomatiyasının da rolu var idi [13, s.116]. Hələ Sultan Baybars (1260-1277) dövründən başlayan diplomatik əlaqələr Məmlük hökmdarı Nəsir Məhəmmədin (1293-1294, 1299-1309, 1310-1341) dövründə də davam etdirilmiş, öz məqsədlərinə çatmaq üçün din amili ön planda saxlanılmışdır. Məlum məsələdir ki, hər iki dövlət əzəldən bəri bir-biri ilə mübarizə aparmış və bu qarşıdurmadan Məmlük dövləti məharətlə istifadə etmişdir [2, s.10]. Ümumiyyətlə, Sultan Əbu Səid dövründə hər iki dövlət arasında möhkəm sülh mövcud olmamışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, Məmlük sultanı Nəsir Məhəmməd 1322-ci ildə Qızıl Orda xanı Özbəyin Elxanilər dövlətinə qarşı birgə hücum etmək təklifini rədd etmişdir [16, s.127]. Sultan Məhəmmədin dövründə aparılan Məmlük diplomatiyasından aydın olur ki, məmlüklər həm Elxanilərlə,

həm də Qızıl Orda ilə balanslaşdırılmış siyasət apararaq öz mənafeələrinə uyğun hərəkət etmişdirlər. Qızıl Orda dövləti ilə qurulan dostluq münasibətləri nəticəsində Dəsti-Qıpçaqdan kölələr gətirmək və Qara dənizdəki ticarəti inkişaf etdirmək daha əlverişli idi. Elxanilərlə münasibətlərin normallaşdırılması isə Suriyanın şimalındakı bölgələrin təhlükəsizliyinin təmin olunması, həmçinin Şərqi Anadoludan Qara dəniz sahillərinə və Azərbaycan ərazilərinə uzanan quru yolların açıq olması baxımından faydalı idi [11, s.26]. Məlum məsələdir ki, Elxani-Məmlük münasibətləri Ayn-Calut döyüşündən sonra kəskinləşərək ciddi qarşıdurmalara gətirib çıxarmışdı. Ancaq Nəsir Məhəmməd sülh tərəfdarı olduğuna görə Sultan Əbu Səidin dostluq xarakterli diplomatik siyasətinə müsbət yanaşmışdır. Regionda əhalinin sülh şəraitində yaşaması ticarət əlaqələrinin inkişafına da təsir göstərmişdir. Biz bunu Məmlük-Qızıl Orda münasibətlərində də görə bilirik [9, s.330].

2. Elxani hökmdarı Əbu Səidin Məmlük sultanı ilə sülhə nail olması

Əl-Məcdüs-Səlamı 1322-ci ilin yanvar ayının 20-də Əbu Səidin müqavilə mətnini hədiyyələrlə birlikdə Məmlük sultanına təqdim etmişdir. Həmin ilin aprel ayının 9-da Elxani elçiləri Qahirəyə gəlmişdirlər. Hər iki dövlətin qarşılıqlı elçilik fəaliyyətləri qiymətli hədiyyələrin göndərilməsi, eləcə də and nüsxələri, niğah diplomatiyası kimi mühüm məsələləri də əhatə etmişdir. 1323-cü il 20 iyun tarixində on minlik qoşun başçılarından olan üç əmirin Misirdə qarşılınması isə sülh istiqamətində atılan əhəmiyyətli addım olmuşdur. Digər tərəfdən, əmir Seyfəddin Aytmış əl-Məhəmməd hədiyyələrlə birlikdə Hülakular dövlətinin paytaxtına gələrək hökmdarla görüşmüşdür. Təbrizdə cümə günü təşkil olunmuş məclisdə əmir Seyfəddin Aytmış da iştirak etmişdir. Burada müqavilə mətni ilə birgə Əbu Səid, əmir Çoban və vəzirin adına olan and nüsxələri oxunmuşdur. Xüsusi ehtiram göstərilən Məmlük elçisi Qahirəyə yola salınmışdır. 1324-cü ildə Nazırlıq-Has Kərimüddin əl-Kəbir tərəfindən qarşılınan əl-Məcdüs-Səlamı Elxanilər dövlətinin sülh təklifini sultana çatdırmışdır. Elxanilər dövləti adına Qahirə şəhərinə gələn İsmayılın ardınca Elxani elçiləri də gəldilər. Onların təklif etdiyi şərtlər aşağıdakılardır:

1. "Qarşılıqlı göndərilən fədailərə tolerantlıq göstərilməyib tutulduqları təqdirdə göndərilməmələri, fədailər Misirdən gələrsə, istənilməməli,

Elxani torpaqlarından Misirə gələn olarsa, göndərilməməli idi.

2. Köçəri ərəblər və türkmənlər Elxani torpaqlarına hücum etməyə təşviq olunmamalı idi.

3. Siyasi sığınacaq alanlarla bağlı qarşılıqlı tələblər olmamalı idi.

4. Sultan Nəsir Məhəmməd Qara Sunquru heç vaxt istəməməli idi.

5. Ticarət və Həcc ziyarəti üçün yolların təhlükəsizliyinə və qarşılıqlı ticarət əlaqələrinin kəsilməməsinə diqqət edilməli idi.

6. Hər il Həcc ziyarəti dövründə İraqdan Hicaza göndərilən mahmil alayında Əbu Səidin bayrağı ilə Nəsir Məhəmmədin bayrağının birlikdə olması bildirilmişdi” [8, s.135].

Şərtləri müzakirə etdikdən sonra Misir sultanı qiymətli hədiyyələrlə Elxani elçilərini İsmayılın başçılığı ilə Hülakular dövlətinə göndərmişdir. Elçilər əl-Məcdüs-Səlamının bir məmlükü ilə Qahirəyə qayıtmış və hədiyyələrin sahiblərinə çatdığını bildirmişdirlər [8, s.135]. Sülhün şərtlərindən də aydın olur ki, Sultan Əbu Səid dövründə də ticarət və Həcc yollarının təhlükəsizliyi, köçəri ərəblərin və türkmənlərin yürüşləri kimi amillər diqqət mərkəzində olmuşdur.

Hər iki müsəlman dövlətində hökmdarların əmri ilə insanları günaha sövq edən məkanların bağlanması, həmçinin Təbriz yaxınlığındakı kilsələrin dağıdılması və məscidlərin bərpa olunması kimi hadisələr baş vermişdir. Eyni zamanda, qarşılıqlı elçilikdən sonra Həcc yolunda köçəri ərəblərin basqınlarına son qoyulması Nəsir Məhəmmədin nüfuzundan xəbər verirdi. Buna bariz nümunə, 1323-cü ildə Məkkə ziyarətinə gedən Abaqaanın qızı Qutlu üçün sultanın Həcc yolunun təhlükəsizliyi məqsədilə əmr verməsi idi [8, s.136-137].

Bütün bunlar Misir Məmlük dövləti ilə qarşılıqlı əlaqələrin inkişafı üçün Sultan Əbu Səidin diplomatik siyasətinin uğurlu istiqamətdə aparıldığının göstəricisi idi. Baxmayaraq ki, ənənəvi Elxani diplomatiyası üçün mütləq itaət tələbinin olduğu sülh təklifləri xarakterikdir. Elxanilər dövləti adından göndərilən məktublarda bəzən birbaşa, bəzən də dolaylı yolla tabe olmaq, hədə-qorxu gəlmək kimi məsələlər var idi.

Əmir Çobanın oğlu Anadolu valisi Teymurtaşın Sisə yürüşündən sonra Məmlük hökmdarı Nəsir Məhəmməd elçi vasitəsilə sultandan ermənilərə qarşı mübarizə aparmaq üçün kömək istəmişdi. Nəticə-

də, Sis mühasirəyə alınmışdı. 1323-cü ildə Elxani hökmdarı ilə Məmlük sultanı arasında bağlanan sülh tərəflər arasında qarşılıqlı münasibətləri qaydaya salmışdı. Üsyankar Əmir Çobanın Sultan Əbu Səid tərəfindən öldürülməsi onun oğlu Teymurtaş qorxuya saldığına görə o, Misirə sığınmaq məcburiyyətində qalmışdı. Məmlük sultanı Nəsir Məhəmməd onu ehtiramla qarşılasa da, Elxani elçilərinin “Onun haqqında Allahın hökmünü icra edin” mesajını gətirmələri vəziyyəti dəyişmişdi. Məmlük sultanı vəziyyətdən istifadə edərək qarşılığında Şam əmiri Qara Sunqurun da cəzalandırılmasını tələb etmişdi. Beləliklə, onlar haqqında hökmün verilməsindən sonra dövlətlərarası münasibətlər dostluq məcrasında davam etdirildi [1, s.34-35].

Qeyd etmək lazımdır ki, Qızıl Orda dövləti kimi Elxanilər dövlətində də Misirə göndərilən elçiliklərdə nigah diplomatiyasına da rast gəlmək mümkündür. Əmir Çoban oğlunu Əl-Məlikun Nəsir qızı ilə evləndirmək istəmiş, ancaq bu təklif qızının az yaşlı olmasını bəhanə edən sultan Nəsir tərəfindən rədd edilmişdir [8, s.137-139]. Məlum məsələdir ki, Hülaku xanın dövründə başlayan münasibətlərin kəskinləşməsinin əsas səbəblərindən biri də hər iki dövlətin Suriya ərazisində maraqlarının toqquşması olmuşdur. Ancaq əvvəlki Elxani hökmdarlarından fərqli olaraq Əbu Səid xanın dövründə Suriya problemi arxa planda qalmış, qarşılıqlı münasibətlərin sülh yolu ilə inkişafı əsas götürülmüşdür. Həmçinin Məmlük sultanının siyasi fəaliyyətdə Nube və Yəmənə diqqət yetirdiyini qeyd etmək lazımdır. Məhz bu proseslər Elxanilərlə münasibətləri nizama saldıqdan sonra daha geniş vüsət almışdır.

Qızıl Orda qoşunlarının Özbək xanın başçılığı ilə Azərbaycan ərazilərinə hücum edəcəyi ərfədə Elxani hökmdarı böyük qoşunla Arana getdi. Şirvan ərazisində hava şəraiti ilə əlaqədar əsgərlərin böyük bir hissəsinin xəstələnməsi, eyni zamanda, Sultan Əbu Səidin də səhhətində problemlərin yaranması vəziyyətin Elxanilərin əleyhinə dəyişməsinə səbəb oldu. 1335-ci ildə Sultan Əbu Səidin zəhərlənməsi onun Qarabağda ölümü ilə nəticələndi [5, s.274]. Sultan Əbu Səidin varisi olmadığından ölkədə daxili çəkişmələr, əmirlərin mübarizəsi başladı. Hülakular dövlətində daxili çəkişmələrin uzun müddət davam etməsi, Elxani şahzadələrinin əmirlərin əlində oynacağa çevrilməsi, Çobani və Cəlairi əmirlərinin öz hakimiyyətlərini dövlət səviyyəsində rəsmiləşdirmək istiqamətində yeritdikləri siyasət, işğalçı yürüşlər

1357-ci ildə Elxanilər dövlətinin tamamilə tarix səhnəsindən silinməsinə səbəb oldu.

Nəticə

Sultan Əbu Səid dövründə Elxanilər dövləti ilə Misir Məmlük türk dövləti arasında dostluq münasibətləri qurulmuşdur. Yeni hökmdarın az yaşlı olmasından istifadə edərək dövlətin əsas orqanlarında hökmdarlıq edən Əmir Çoban və oğullarının fəaliyyəti uzun sürməmişdi. Onların hökmdarlığına Əbu Səid son qoymuşdur. Ölkədə mövcud olan özbaşınalılar və iğtişəşlərlə mübarizə aparan Əbu Səidin xarici siyasətində Suriya məsələsi arxa plana keçmişdir. Buna görə Misirlə diplomatik əlaqələr genişləndirilmiş, qiymətli hədiyyələr və xoşniyyətli məktublarla xarakterizə olunan qarşılıqlı elçilik fəaliyyətləri nəticəsində tərəflər arasında sülh müqaviləsi imzalanmış, ziddiyyətli məsələlərin həlli istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atılmışdır. Bəhs olunan dövrdə sultanların məqsədyönlü xarici siyasətlərinin nəticəsi olaraq müsəlmanların Həcc ziyarətini yerinə yetirilməsinə mane olan amillər aradan qaldırılmışdır. Əbu Səid dövründə Qızıl Orda dövləti və Çağataylarla olan gərginlik Elxani-Məmlük münasibətlərini ciddi hərbi qarşıdurmaya sürükləyə bilməmişdir. Hər iki müsəlman dövləti arasında qurulan dostluq əlaqələri Yaxın Şərqdə illərlə davam edən hərbi-siyasi gərginliyi azaldaraq, diplomatik əlaqələrin inkişafına yol açmışdır. Dövlətlərarası münasibətlərin hərbi qarşıdurmadan uzaqlaşması müsəlmanlar üçün faydalı olmuşdur.

Açar sözlər: *Əbu Səid, Məmlüklər, elçilik, Çobanilər, Qızıl Orda.*

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Bostancı F. *"Farsça ve Arapça Kaynaklarda Türk ve Moğol Devleti Tarihi I (İlhanlılar, Timurlular, Ak-Koyunlular ve Kara-Koyunlular)"*, Efeakademik Yayınları, İstanbul, 2023, s. 1-38.
2. Erdoğan C, Sürücü M. *"Altın Orda-İlhanlı-Memlük devletleri ilişkilerinde dini-siyasi münasibetler"*, IV. *International Piri Reis language, History, Geography Congress. Ankara, 2021, s. 1-14.*
3. Magemizoğlu G. *"Reşidüddin Fazlullahın Eseri "Camiut-tevarih ve Diğer Kay-naklar Kapsamında İlhanlılar"*, Ankara, 2016, s. 1-26.
4. Məmmədov İ, Məmmədova L. *"Azərbaycan*

dövlətləri və hökmdarları", Ləman Nəşriyyat Poliqrafiya, Bakı, 2020.

5. Özen F. *"İlhanlı Devletinin Son Hükümdarı Ebu Said Bahadır Hanın Emir Çobanın Ölümünden Sonrakı Faaliyetleri ve Ölümü (728-736/1327-1335)"*, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022, s. 268-281.

6. Piriye V.Z. *Azərbaycan Hülakülər dövlətinin tənəzzülü dövründə.(1316-1360-cı illər)*, Bakı, Elm, 1978.

7. Piriye V.Z. *Azərbaycan XIII-XIV əsrlərdə*, Bakı, Nurlan, 2003.

8. Sağlam A. *"Memlük-İlhanlı diplomatik ilişkileri"*, *TTK Belleten*, cilt: LXXXII, Ankara, 2018, s. 83-157.

9. Sağlam A. *"Nasır Muhammed Dönemi Memlük-Altın Orda Münasibetleri: Stratejik İttifaklar"*, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt: 11, sayı: 61, 2018, s. 324-331.

10. Sağlam A. *"En-Nasır Muhammed Devri Memlük Türk Devleti"*, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 2021.

11. Uzun K. *"Sultan en-Nâsır Muhammed'in Üçüncü Cülüsünden Sonra Memlük-Altın Orda Siyasi ve Diplomatik İlişkileri"*, *Tarih Dergisi - Turkish Journal of History*, 2022, s. 15-52.

12. Yıldırım M, Akyıldız A. *"Konya Müzesi Envanterinde Kayıtlı İlhanlı Hükümdarı Ebu Said Bahadır Han Dönemine Ait Sikkelerden Örnekler"*, *İS-TEM*, sayı: 29, Konya, 2017, s. 61-78.

13. Yiğit A.F. *"İktidar ve İzdivac: Memlük-Altın Orda-İlhanlı Üçgeninde Siyasi Evlilikler"*, *Karadeniz Araştırmaları*, sayı: 49, 2016, s. 103-120.

14. تاریخ مغول از حمله چنگیز تا تشکیل دولت تیموری - عباس اقبال - تهران : انتشارات امیرکبیر، 1364. ص 676

15. ایلخانان مغول با دربار واتیکان - دکتر علاء الدین آنری - بررسيهای تاریخی - شماره 2، سال 5. ص 58-102

16. تاریخ مغول در ایران، سیاست، حکومت و فرهنگ دوره. ایلخانان، تألیف: برتولد اشپولر. ترجمه: دکتر محمود میر آفتاب. تهران. بنگاه ترجمه و نشر کتاب. سال 1351. ص 563

Bakhshaliyeva Gunay During the reign of Abu Said Ilkhanid-Mamluk relations SUMMARY

At the beginning of the 14th century, a new line of development was observed in the mutual relations between the Hulaku state and the Egyptian Mamluk Turkish state. The state of the Ilkhanids needed a

successful foreign policy in the early stages of internal decline. During the reigns of Abu Said and Nasir Muhammad, Ilkhanid-Mamluk relations began to flourish diplomatically rather than militarily. Despite the interventions of the Christian forces and the Golden Horde state, cordial relations predominated in interstate relations during the aforementioned time. The focus shifted to embassy activities where priceless presents and goodwill letters played an important role. Peace between the two Islamic states was the aim. Considerable progress has been made in this regard.

Key words: *Abu Said, The Mamluks, embassy, The Chobanids, The Golden Horde.*

Бахшалиева Гюнай

**Ильханидо-Мамлюкские отношения в период
Абу Саида
РЕЗЮМЕ**

В начале XIV века наблюдалось развитие во взаимоотношениях Хулагидов с Египетским Мамлюкским государством с новой строки. Внутри государства Эльханидов начался распад, государство нуждалось в удачной внешней политике. В период правления Абу Саида и Насир Мухаммеда эльханидо-мамлюкские взаимоотношения развивались в дипломатических рамках, а - не в военных. В этот период несмотря на вмешательства христианских сил и Золотой Орды, в межгосударственных отношениях господствовали дружеские отношения. На передний план вышла деятельность посольств, в которых играли важную роль подарки и письма, написанные с благими намерениями. Целью было достигнуть мира между двумя исламскими государствами. Начали делать шаги в этом направлении.

Ключевые слова: *Абу Саид, Мамлюки, посольство, Чобаниды, Золотая Орда.*